

Financiranje visokog obrazovanja i participacije studenata

Prof.dr.sc. Tihomir Hunjak
FOI

Visoko obrazovanje kao javno dobro

Argumenti za besplatno obrazovanje:

- blagodat za državu, ekonomiju, civilno društvo, zdravlje stanovništva
- investicija u budućnost
- investicija s velikim povratom za brojne stakeholdere
- veća vjerojatnost za održivu budućnost društva
- opći pozitivni efekt od obrazovane radne snage
- niža stopa kriminala
- uštede od kraćeg boravka u bolnici
- razvoj demokracije - obrazovani pojedinac je spremniji sudjelovati u političkom životu (razina obrazovanja utječe na glasanje više od bilo kojeg drugog socioekonomskog faktora)

Visoko obrazovanje kao privatno dobro

Argumenti za studentske participacije:

- mjera isplativosti obrazovanja – bolji radni uvjeti i cjeloživotna zarada bolje obrazovanih osoba
- značajan utjecaj na zaradu i status pojedinca
- s povećavanjem jaza između bogatih i siromašnih utjecaj obrazovanja na prihode raste

- Iskustvo (Kalifornija) – mali porast troškova studiranja => gubitak ljudskog kapitala
- osjetljivost na razini porasta participacije visine 1\$!

Održivost modela financiranja visokog školstva ukidanjem školarina

Troškovi studija i školarine (slučaj Sveučilište u Splitu)

Filipić (2009): prosječan redoviti student (Sveučilište u Splitu, u ak. 2007/2008. godini) u ukupnoj cijeni studiranja koja je iznosila **37.896** kuna participira tek sa **6.446** kuna ili 17,0%.

Sustav subvencioniranja studentskog standarda

Fiskalne subvencije:

- zdravstveno osiguranje,
- participacije za liječenje,
- obiteljska mirovina,
- školarina,
- studentski dom,
- subvencija stanarine,
- prehrana,
- brodski prijevoz,
- autobusni pokaz,
- željeznički prijevoz
- državne stipendije

Sustav subvencioniranja studentskog standarda

Nefiskalne subvencije:

- studentski servis,
- međugradski autobusni prijevoz,
- alimentacija,
- osiguranje studenata od posljedica nesretnog slučaja,
- stipendije,
- porezne olakšice,
- povrat poreza

Sustav subvencioniranja studentskog standarda

Temeljem subvencija

- svaki redoviti student ostvario je (dobio, uprihodio) 15.344 kune. za školarinu je platio (prosječno) 2.613 kuna (SuS)
- računica na državnoj razini: za sve redovite studente javnih i privatnih visokih učilišta u RH, njih ukupno 93.887, iz državnog proračuna izdvojeno je **1.440.602.100 kuna.**

Dilema

- ukidanje školarina za sve redovite studente odjednom

Cijena: 256 mil kn

(iznos koji su 2009. platili redoviti studenti po osobnim potrebama)

- početi s prvom godinom studija

Cijena: 117 mil kn

- a) Iznalaženje dodatnih sredstava u državnom proračunu (što zapravo znači novo uzimanje iz džepova građana),
- b) Osiguranje potrebnih dodatnih sredstva za financiranje ukinutih školarina iz ostalog proračuna (što zapravo znači manje sredstava za ostale proračunske potrebe, zdravstvo, kulturu, policiju, itd., ali može značiti i financiranje iz ušteda koje nastaju ukidanjem neracionalnog trošenja), i
- c) Preraspodjelom sredstava unutar proračuna MZOŠ-a (što znači manje sredstava za studentske subvencije, znanost, itd., ali može značiti i financiranje iz ušteda koje nastaju ukidanjem neracionalnog trošenja unutar MZOŠ-a).**

C1) Preljevanje sredstava iz stavke „studentske proračunske subvencije“ u stavku „školarine“;

dovoljno bi bilo ukinuti subvenciju za jedan obrok dnevno da se prikupe sredstva za ukidanje školarina svim studentima koji u akademskoj 2010/2011. godini upišu prvu godinu studija

C2) Promjena politike subvencioniranja redovitih studenata privatnih visokih učilišta;

ukidanjem subvenciju za redovite studente na privatnim visokim učilištima uštedjelo bi se 53.136.272 kn

Model 1 – ukidanje školarina

Potrebno je dodatnih **255.969.727 mil kn**

Dinamika:

U proračunu za 2010. godinu za ovu namjenu trebalo bi rezervirati četvrtinu potrebnih sredstava, odnosno **63.992.430 kuna**, a u svakoj sljedećoj proračunskoj godini po **255.969.727 kuna**.

Politički aspekt: generacije studenata koje su zahtjev za ukidanje školarina ispostavile u njemu (bar dijelom) i participiraju.

Model 2 – postepeno ukidanje školarina

Politički aspekt: generacije studenata koje su zahtjev za ukidanje školarina ispostavile u njemu ne participiraju.

Projekcija potrebnih proračunskih sredstava u slučaju primjene Modela 2:

Godina studija	Proračunska 2010. godina
I godina	29.221.540
Ukupno	29.221.540

Godina studija	Proračunska 2011. godina		
	Ukupno prva tri kvartala	Četvrti kvartal	Ukupno
I godina	87.664.580	29.221.540	116.886.120
II godina		18.090.113	18.090.113
Ukupno	87.664.580	47.311.653	134.976.233

Model 2 – postepeno ukidanje školarina

	Proračunska 2012. godina		
Godina studija	Ukupno prva tri kvartala	Četvrti kvartal	Ukupno
I godina	87.664.580	29.221.540	116.886.120
II godina	54.270.339	18.090.113	72.360.452
III godina		16.680.789	16.680.789
Ukupno	141.934.919	63.992.442	205.927.361

	Proračunska 2013. i svaka sljedeća proračunska godina		
Godina studija	Ukupno prva tri kvartala	Četvrti kvartal	Ukupno
I godina	87.664.580	29.221.540	116.886.120
II godina	54.270.339	18.090.113	72.360.452
III godina	50.042.366	16.680.789	66.723.155
Ukupno	191.977.285	63.992.442	255.969.727

odgovara iznosu naplaćenih školarina u 2008/2009. godini.

Model A

- državne visokoškolske institucije bi za iznos umanjenog prihoda od studentskih školarina iz proračuna dobile dodatna sredstva ovisno o tome koliko su imali redovitih studenata koji su studirali prema osobnim potrebama i plaćali školarinu u akademskoj 2008/2009. godini.
- primjenom Modela 1 sva sredstva dolazila bi iz Proračuna,
- primjenom Modela 2 studentska plaćanja postupno se supstituiraju proračunskim stavkama. Država fakultetima kompenzira samo školarinu za minimalni/propisani broj godina studiranja i to u slučaju da studenti polože sve ispite odgovarajuće godine studija. Ponavljanje predmeta i eventualni produžetak studiranja pada na teret studenta.

Model B

- Osnovica za obračun kompenzirajućih sredstava je ukupan broj upisanih redovitih studenata na diplomskim studijima.
- Od svih redovitih studenata na javnim visokoškolskim institucijama njih 43,35 % plaća školarinu.
 - visokoškolske institucije svrstane su u dvije skupine, one koje imaju iznad i one koje imaju ispodprosječan broj studenata „prema osobnim potrebama“.
 - Od ukupno 92 visokoškolske institucije njih 29 je u skupini „iznad“, a preostale 63 su u skupini „ispod“.
 - One koje su „iznad“ (njih 31,52 %) taj svoj položaj potvrđuju i iznadprosječno višim prihodom (38,40 % od ukupnog prihoda od školarina). Međutim, te „iznad“ institucije školuju čak 69,27 % svih studenata „o trošku ministarstva“. Zaključak se nameće sam po sebi: prihodima od školarina iz pretinca „osobnih potreba“ financiraju (jednim dijelom) one iz pretinca „o trošku ministarstva“! I dalje, logično, linearan model raspodjele kompenzacija proveden na diplomskim studijima rezultirao bi seljenjem proračunskih sredstava od onih „iznad“ prema institucijama koje danas imaju ispodprosječan broj preddiplomskih redovitih studenata u režimu „po osobnim potrebama“. Stoga, primjena Modela B vodila bi padu standarda (studiranja) „iznadprosječnih“. U suštini, **ovaj se model ne temelji na načelu pravičnosti.**

ŠKOLARINSKA TRILOGIJA

- Sveučilište u Splitu[1]
- Ekonomski fakultet Split
- Autor: Prof. dr. Petar Filipić[2]
- Suradnici-evaluatori: Prof. dr. Željko Garača, prof. dr. Branko Grčić, prof. dr. Ivan Pavić[3]

Raspodjela kompenzacija javnim visokim učilištima

Model B

- Na temelju iskustva sa školarinama redovitih studenata diplomskih studija (četvrta i peta godina) visokoškolskih institucija političko obećanje o bezškolarinskom (ne besplatnom!) studiranju na diplomskim studijima rezultiralo je linearnom raspodjelom kompenzirajućih sredstava osiguranih proračunom. Znači, osnovica za obračun kompenzirajućih sredstava je ukupan broj upisanih redovitih studenata na diplomskim studijima..
- Od svih redovitih studenata na javnim visokoškolskim institucijama njih 43,35 % plaća školarinu. U odnosu na taj postotak sve visokoškolske institucije svrstane su u dvije skupine, one koje imaju iznad i one koje imaju ispodprosječan broj studenata „prema osobnim potrebama“. Od ukupno 92 visokoškolske institucije njih 29 je u skupini „iznad“, a preostale 63 su u skupini „ispod“. One koje su „iznad“ (njih 31,52 %) taj svoj položaj potvrđuju i iznadprosječno višim prihodom (38,40 % od ukupnog prihoda od školarina). Međutim, te „iznad“ institucije školuju čak 69,27 % svih studenata „o trošku ministarstva“. Zaključak se nameće sam po sebi: prihodima od školarina iz pretinca „osobnih potreba“ financiraju (jednim dijelom) one iz pretinca „o trošku ministarstva“! I dalje, logično, linearan model raspodjele kompenzacija proveden na diplomskim studijima rezultirao bi seljenjem proračunskih sredstava od onih „iznad“ prema institucijama koje danas imaju ispodprosječan broj preddiplomskih redovitih studenata u režimu „po osobnim potrebama“. Stoga, primjena Modela B vodila bi padu standarda (studiranja) „iznadprosječnih“. U suštini, ovaj se model ne temelji na načelu pravičnosti.